

I N
M. A N T O N I U M.
A D Q U I R I T E S.
P H I L I P P I C A V I.
A R G U M E N T U M.

Kalendis Januariis, quo die habita est superior oratio, nihil senatus decrevit: ne postridie quidem, intercedente Salvo Tribuno. Itaque III. Non. Januar. factum est S. C. de Legatis ad Antonium mittendis Pisono, Philippo, & Sulpicio Consularibus. Eodem die productus ad Populum Cicero ab Apulejo Tribuno, quid actum sit in Senatu exponit, quid sperare liceat, & ad libertatem conservandam hortatur. FERRAT.

I.

ADITA vobis esse arbitror, Quirites, quæ sint acta in senatu, quæ fuerit cuiusque sententia. Res enim ex Kalend. Jan. agitata, paulo ante confecta est: minus quidem illa ferere, quam decuit, non tamen omnino dissolute. Mora est allata bello, non causa sublata. Quamobrem, quod quæsit a me P. Apulejus, homo & multis officiis mihi, & summa familiaritate conjunctus, & vobis amicissimus, ita respondebo, ut ea, quibus non interfuissem, nosse possitis.

Causa fortissimis optimisque consulibus, Kalendis Januariis de republica primum referendi, fuit ex eo, quod XIII. Kalend. Januar. senatus me auctore decrevit. Eo die primum, Quirites, fundamenta iacta sunt reipublicæ. Fuit enim longo intervallo ita liber senatus, ut vos aliquando liberi essetis. Quo quidem tempore, etiam si ille dies vitæ finem mihi allatu-

laturus esset, satis magnum ceperam fructum, cum vos universi una mente atque voce iterum a me conservatam esse rempublicam conclamastis. Hoc vestro iudicio tanto, tamque præclaro excitatus, ita Kalendis Januariis veni in senatum, ut meminissem, quam personam impositam a vobis sustinerem. Itaque bellum nefarium illatum reipublicæ cum viderem, nullam moram interponendam insequendi M. Antonium putavi: hominemque audacissimum, qui multis nefariis rebus ante commissis, hoc tempore imperatorem populi Romani oppugnaret, coloniam vestram fidissimam, fortissimamque obsideret, bello censui persequendum: tumultum esse decerni, iustitiam edici, fuga sumi, dixi placere: quo omnes acrius, graviusque incumberent ad ulciscendas reipublicæ injurias, si omnia gravissimi belli insignia suscepta a senatu viderent. Itaque hæc sententia, Quirites, sic per triduum valuit, ut, quamquam discessio facta non esset, tamen, præter paucos, omnes mihi assensuri viderentur. Hodierno autem die, nescio qua eis objecta re, remissior senatus fuit. Nam plures eam sententiam fecuti sunt, ut, quantum senatus auctoritas, vesterque consensus apud Antonium valiturus esset, per legatos experiremur.

II. Intellego, Quirites, a vobis hanc sententiam repudiari: neque injuria. Ad quem enim legatos? ad eumne, qui pecunia publica dissipata atque effusa, per vim & contra auspicia impositis populo Romano legibus, fugata concione, oblesso senatu, ad opprimendam rempublicam Brundisio legiones arcesserit? ab his relictus cum latronum manu in Galliam irruerit? Brutum oppugnet? Mutinam circumfedit? Quæ vobis potest cum hoc gladiatore conditionis, aequitatis, legationis esse communitas?

Quamquam, Quirites, non est illa legatio, sed denuntiatio belli, nisi paruerit. Ita enim est decretum, ut si legati ad Annibalem mitterentur. Mittuntur enim qui nuntient, ne op-

Tom. VI.

O o o

pu-

¹ Discessio] Postquam consulares, & principes Senatus dixerant sententias, ut res transigi posset, reliqui patres discedentes in dexteram aut sinistram partem, ostendebant cui sententia adhererent. Ferrat.

² Nescio qua objecta re] Res ea quæ fue-

rit, quia senatus dignitatis rationem haberet, significandum non putat. Fuit enim, ut ex Appiano cognoscitur, matris Antonii, uxoris, filii, amicorum nocturna deprecatio. Manutius.

pugnet consulem designatum, ne Mutinam obsideat, ne provinciam depopuletur, ne delectus habeat; sit in senatus populi Romani potestate. Facile vero huic denuntiationi parebit, ut in patrum conscriptorum, atque in vestra potestate sit, qui in sua nunquam fuerit? Quid enim ille unquam arbitrio suo fecit, semper eo tractus, quo libido rapuit, quo levitas, quo furor, quo vinolentia? Semper eum duo dissimilia genera tenuerunt, lenonium & latronum: ita domesticis stupris, forensibus parricidiis delectatur, ut mulieri citius avarissimam paruerit, quam senatui, populoque Romano.

III. Itaque, quod paulo ante feci in senatu, faciam apud vos. Testificor, denuntio, ante prædico, nihil M. Antonium eorum, quæ sunt legatis mandata, facturum: vastaturum agros, Mutinam obsessurum, delectus, qua possit, habiturum. Is est enim ille, qui semper senatus iudicium & auctoritatem, semper voluntatem vestram, potestatemque contempserit. An ille id faciat, quod paulo ante decretum est, ut exercitum citra flumen Rubiconem, qui finis est Galliarum, educeret, dum ne propius urbem Romam cc. mill. admoveret? huic denuntiationi ille pareat? ille se fluvio Rubicone cc. mill. circumscriptum esse pariat? Non is est Antonius. Nam si esset, non commississet, ut ei senatus tanquam Annibali initio belli Punici, denuntiaret, ne oppugnaret Saguntum. Quod vero ita avocatur a Mutina, ut ab urbe, tanquam pestifera flamma, arceatur: quam habet ignominiam? quod iudicium senatus? Quid, quod a senatu dantur mandata legatis, ut D. Brutum militesque ejus adeant, iisque demonstrent, summa in rempublicam merita, beneficiaque eorum grata esse senatui, populoque Romano, eisque eam rem magnæ laudi, magnoque honori fore? Passurumne censeatis Antonium, introire Mutinam legatos? exire inde tuto? Nunquam patietur, mihi credite. Novi violentiam, novi impudentiam, novi audaciam.

Nec vero de illo, sicut de homine aliquo debemus, sed ut de importunissima bellua, cogitare. Quæ cum ita sint, non omnino dissolubile est, quod decrevit senatus. Habet atrocitatis aliquid legatio: utinam nihil haberet moræ! Nam cum plerif-

plerisque in rebus gerendis tarditas & procrastinatio odiosa est: tum hoc bellum indiget celeritatis. Succurrendum est D. Bruto: omnes undique copiarum colligendæ: horam eximere nullam in tali cive liberando sine scelere non possumus.

An ille non potuit, si Antonium consulem, si Galliarum Antonii provinciam iudicasset, legiones Antonio & provinciam tradere? domum redire? triumphare? primus in hoc ordine, quoad magistratum iniret, sententiam dicere? quid negotii fuit? Sed, cum se Brutum esse meminisset, vestraque libertati natum, non otio suo, quid egit aliud, nisi ut pene corpore suo Galliam prohiberet Antonium? Ad hunc utrum legatos, an legiones ire oportebat? Sed præterita omittamus. Properent legati, quod video esse facturos. Vos saga parate. Est enim ita decretum, ut, si ille auctoritati senatus non paruisset, ad saga iretur. Ibitur: non parebit: nos amissos tot dies rei gerendæ queremur.

IV. Non metuo, Quirites, ne, cum audierit Antonius, me hoc in senatu & in concione confirmasse, nunquam illum futurum in senatus potestate, refellendi mei causa, ut ego nihil vidisse videar, vertat se, senatui pareat. Nunquam faciet: non invidet huic meæ gloriæ: malet, me sapientem a vobis, quam se modestum existimari. Quid? ipse si velit, num etiam L. fratrem passurum arbitramur? Nuper quidem dicitur ad Tibur, ut opinor, cum ei labare M. Antonius videretur, mortem fratri esse minitatus. Eriamne ab hoc mirmillone Asiatico senatus mandata, legatorum verba audientur? nec enim fecerni a fratre poterit, tanta præsertim auctoritate. Nam hic inter illos Africanus est: pluris habetur, quam L. Trebellius.

O o o 2

Horam eximere nullam in tali cive liberando sine scelere non possumus. Sic edidit Grævius: & Lambinus ante probaverat. Videri potest hic esse sensus: Ubi agitur de tali cive liberando, non possumus sine scelere nullam eximere horam rebus aliis atque consiliis, quam ad ejus incolumitatem conferamus. Veruntamen erat planum magis ac Latinum: Horam eximere nullam in tali cive liberando sine scelere non possumus; vel, quemadmodum edidit P. Manutius, ac nuper

M. Ant. Ferrarius, Horam eximere nullam in tali cive liberando sine scelere possumus, omisso non. Etenim eximere tempus, alienum, horam est perdere, seu in aliis rebus, quam que agenda erant, non possumus sine scelere. Omni celeritate succurrendum est D. Bruto; hoc omnia convertenda sunt consilia; scelus fuerit, si pars ulla temporis eximatur, tollatur, subducatur deliberationi tam necessariæ, atque aliis rebus transmittatur. Olivetus.

lius⁴, pluris quam T. Plancus⁵, adolescens nobilis. Plancum, qui omnibus sententiis maximo vestro plausu condemnatus, nescio quomodo se coniecit in turbam, atque ita mœstus rediit, ut retractus, non reversus videretur, sic contemnit, tanquam si illi aqua & igni interdictum sit. Aliquando negat ei locum esse oportere in curia, qui incenderit curiam. Nam Trebellium valde jam diligit: oderat tum, cum ille tabulis novis adversabatur: jam fert in oculis, postquam ipsum Trebellium vidit sine tabulis novis salvum esse non posse. Audisse enim vos arbitrator, Quirites, quod etiam videre potuistis, quotidie sponsores & creditores L. Trebellii convenire. O fides⁶ (hoc enim puto Trebellium sumpsisse cognomen) quæ potest esse major fides, quam fraudare creditores? domo profugere? propter as alienum ire ad arma? Ubi plausus⁷ ille in triumpho est? sæpe ludis⁸? ubi adilitas, delata summo studio honorum? Quis est, qui hunc non casu existimet recte fecisse? nequitia est, scelere⁹***

V. Sed redeo ad amores, deliciasque nostras, L. Antonium, qui vos omnes in fidem suam recepit. Negatis? num quispiam est vestrum, qui tribum non habeat? certe nemo. Atqui illum quinque & triginta tribus patronum adoptarunt. Rursus reclamatis? Adspicite a sinistra illam equestrem statuum inauratam, in qua quid inscriptum est? QUINQUE ET TRIGINTA TRIBUS PATRONO. Populi Romani igitur est patronus L. Antonius? malam quidem illi pestem! Clamori enim vestro assentior. Non modo hic latro; quem clientem habere nemo velit:

⁴ *L. Trebellius*] Qui tribunus pl. ferenti legem de tabulis novis Tribuno pl. Dolabella adversatus erat. Plutarchus in Antonio. *Manus.*

⁵ *T. Plancus*] Bursa, frater L. Planci consulis designati. Eum de vi, ob incensam in funere P. Clodii curiam, lege Pompeja damnatum Cæsar dictator restituerat. *Idem.*

⁶ *O fides*] An fidem Trebellius servat, cum tamen a fide cognomen deduxerit? Fidei patronus, & creditorum fuerat Trebellius, cum adversaretur Dolabella, de tabulis novis legem ferenti. Phil. XIII. *Fidei patronus, fraudator creditorum Trebellius. Co-*

gnomen hoc usquam nominatur. *Idem.*

⁷ *Ubi plausus?*] Trebellius Cæsaris triumphum prosequenti, & sæpe deinde in Theatro plausus dati fuerant, quod tabulis novis restitisset. *Ferrat.*

⁸ *Sæpe ludis*] Ingredientes in theatrum bonos cives plausu, improbos excipere sibi solitus est populus. *Manus.*

⁹ *Nequitia est, scelere*] Alii pro scelere; scripserant *scelus est*: ut huic vulnere quasi cicatricem obducerent. Mihi semper religio fuit talia audere. In veteri libro post vocem *scelere*, parva quædam lacuna est. *Muretus.*

velit: sed quis unquam tantis opibus, tantis rebus gestis fuit, qui se populi Romani victoris, dominique omnium gentium patronum dicere auderet?

In foro L. Antonii statuam videmus: sicut illam Q. Tremuli, qui Hernicos devicit, ante Castoris. O impudentiam incredibilem! tantumne sibi sumpsit, quia Mylasis mirmillo Thracem jugulavit, familiarem suum? quoniam modo istum ferre possemus, si in hoc foro, spectantibus vobis, depugnasset? Sed hæc una statua. Altera ab equitibus Romanis, equo publico¹⁰: qui item adscribunt, PATRONO. Quem unquam iste ordo patronum adoptavit? si quemquam, debuit me. Sed me omitto. Quem censorem? quem imperatorem? Agrum iis divisit. O sordidos, qui acceperunt! improbum, qui dederit!

Statuerunt¹¹ etiam tribuni militares, qui in exercitiis Cæsaris duobus fuerunt. Quis est iste ordo? Multi fuerunt multis in legionibus per tot annos: iis quoque divisit Semurium¹². Campus Martius restabat, nisi prius cum fratre fugisset. Sed hæc agrorum assignatio paulo ante, Quirites, L. Cæsaris, clarissimi viri, & præstantissimi senatoris, sententia dissoluta est. Huic enim assenti, septemvirum acta sustulimus¹³. Jacent beneficia Nuculæ¹⁴: friget patronus Antonius. Nam possessores animo æquiore discedent: nullam impensam fecerant, nondum instruxerant, partim quia non confidebant, partim quia non habebant¹⁵. Sed illa statua palmaris, de qua, si meliora tempora essent, non possem sine risu dicere: L. ANTONIO, JANI MEDII PATRONO¹⁶. Itane? Janus medius in L. Antonii clientela

¹⁰ *Equo publico*] Equestris ordo constabat ex iis, qui equo publico, id est, publice dato, mererent. Dabat autem censor, ut ex Livio lib. xxxix. perspicuum fit. Hi equites Romani soli vocabantur. Et his census præfinitus erat cœcæ millia: quæ nisi possiderent, ordinem & ornamenta equitum Romanorum propria amittebant. Qui vero mererent equo suo, non publico, ii non erant equestris ordinis, nec in centuriis equitum ad comitia cæcuriata coibant, nec equites Romani, sed equites tantum dicebantur. *Manutius.*

¹¹ *Statuerunt*] Statuam posuerunt: de qua Phil. VII. *Idem.*

¹² *Semurium*] Ager erat, de quo Macro-

bius, Saturnal. I. 10.

¹³ *Sustulimus*] Legem illam Antonii de divisione agrorum per vim latam judicantes. *Idem.*

¹⁴ *Jacent beneficia Nuculæ*] Irrita sunt divitoris agrorum Nuculæ beneficia. Philipp. II. *Duos collegas Antoniorum, & Dolabella, Nuculam, & Lentonem, Italice divitores lege ea, quam senatus per vim latam judicavit. Idem.*

¹⁵ *Non habebant*] Hoc indicat, egenis & pauperibus divisos fuisse agros. *Ferrat.*

¹⁶ *Jani medii patrono*] Videtur hæc statua a feneratoribus posita. Ad medium enim Janum confidebant. *Offic. II. 25. Manus.*

tela fit? quis unquam in illo Jano inventus est, qui L. Antonio mille nummum ferret expensum?

VI. Sed nimis multa de nugis: ad causam, bellumque redeamus: quanquam non alienum fuit personas quaedam a vobis recognosci: ut, quibuscum bellum gereretur, possitis taciti cogitare. Ego autem vos hortor, Quirites, ut, etiam si melius aliud fuit, tamen legatorum reditum expectetis animo æquo. Celeritas detracta de causa est: boni tamen aliquid accessit ad causam. Cum enim legati renuntiarent, quod certe renuntiabunt, non in vestra potestate, non in senatus esse Antonium: quis erit tam improbus civis, qui illum civem habendum putet? Nunc enim sunt pauci illi quidem, sed tamen plures, quam republica dignum est, qui ita loquantur: Ne legatos quidem expectabimus? Istam certe vocem, simulationemque clementiæ extorquebit iis res ipsa publica. Quo etiam, ut confitear vobis, Quirites, minus hodierno die contendi, minus laboravi, ut mihi senatus assentiens tumultum decerneret, saga sumi juberet. Malui viginti diebus post sententiam meam laudari ab omnibus, quam a paucis hodie vituperari.

Quapropter, Quirites, expectate legatorum reditum, & paucorum dierum molestiam devorate. Qui cum redierint, si pacem afferent, cupidum me; si bellum, providum judicate. An ego non provideam meis civibus? non dies, noctesque de vestra libertate, de republica salute cogitem? Quid enim non debeo vobis, Quirites, quem vos a se ortum, hominibus nobilissimis, omnibus honoribus prætalistis? An ingratus sum? quis minus? qui, partis honoribus, eosdem gessi in foro labores, quos in petendis. Rudis in republica? quis exercitator, qui viginti jam annos bellum geram cum improbis civibus?

VII. Quamobrem, Quirites, consilio, quantum potero, labore plus pene quam potero, excubabo, vigilaboque pro vobis. Etenim quis est civis, præsertim hoc gradu, quo me vos esse voluistis, tam oblitus beneficii vestri, tam immemor patriæ, tam inimicus dignitatis suæ, quem non excitet, non inflammet tantus vester iste consensus? Multas, magnasque ha-

bui.

bui consul conciones, multis interfui: nullam unquam vidi tantam, quanta nunc vestra est. Unum sentitis omnes, unum studetis, M. Antonii conatum avertere a republica, furorem extinguere, opprimere audaciam. Idem volunt omnes ordines; eodem incumbunt municipia, coloniæ, cuncta Italia. Itaque senatum, sua sponte bene firmum, firmiorem vestra auctoritate fecistis.

Venit tempus, Quirites, serius omnino, quam dignum populo Romano fuit: sed tamen ita maturum, ut differri jam hora non possit. Fuit aliquis fatalis casus, ut ita dicam, quem tulimus, quoquo modo ferendus fuit: nunc, si quis erit, erit voluntarius. Populum Romanum servire fas non est: quem dii immortales omnibus gentibus imperare voluerunt. Res in extremum est adducta discrimen. De libertate decernitur. Aut vincatis oportet, Quirites, quod profecto & pietate vestra, & tanta concordia consequemini; aut quidvis potius, quam serviat. Aliæ nationes servitutem pati possunt, populi Romani est propria libertas.

IN